

Форми і методи здійснення фінансового контролю в Україні

Бортняк В. А.¹

Опубліковано	Секція	УДК
11.11.2022	Право	342.7

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7514213>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті нами було досліджено і визначено види, форми і методи здійснення фінансового контролю в Україні. Було встановлено, що ці категорій становлять собою механізм фінансового контролю, який має трьох ступінчасту структуру: види фінансового контролю; форми фінансового контролю; методи фінансового контролю. Визначено, що провідною формою фінансового контролю є аудит із його різновидами: фінансовий аудит, аудит ефективності, аудит відповідності. В роботі обстоюється точка зору, що розгляд питання щодо методів фінансового контролю в аспекті галузі адміністративного права, не передбачає звернення до загальнонаукових або спеціальних методів. Їх використання можливе лише для пізнання певного явища - визначення чи розкриття ознак, сторін чи властивостей відповідного об'єкта, явища або предмета. В свою чергу, фінансовий контроль має на меті не стільки пізнання конкретного об'єкту, скільки забезпечення законного, ефективного, формування, розподілу, управління та використання коштів та інших ресурсів із метою запобігання, виявлення та усунення порушень у фінансовій та управлінській сферах. Методами фінансового контролю нам визначаються набір способів, що застосовуються під час реалізації конкретної форми фінансового контролю, а також конкретні прийоми, які застосовуються під час контрольної діяльності, і набір конкретних дій – інструментів, що застосовуються для реалізації конкретної форми фінансового контролю. Методами фінансового контролю в роботі називаються наступні: аналіз (фінансової звітності, результатів роботи, ефективності виконаної роботи), перевірка (документів, фінансових операцій, бухгалтерських документів (звітів, балансів), нормативна перевірка), інвентаризація, опитування, спостереження, оцінювання.

Ключові слова: фінансовий контроль, форми фінансового контролю, методи, аудит, перевірка, ефективність.

---

¹ кандидат юридичних наук, доцент, Ректор Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1285-966X>

Forms and methods of performing financial control in Ukraine

Annotation. In the article, we investigated and defined the types, forms and methods of financial control in Ukraine. It was established that these categories constitute a mechanism of financial control, which has a three-step structure: types of financial control; forms of financial control; methods of financial control.

It was established that the leading form of financial control is audit with its varieties: financial audit, efficiency audit, compliance audit. We rely on such formulation of forms of financial control based on legislative draft documentation, as well as on scientific proposals and international experience. Financial control methods are defined as a set of methods used during the implementation of a specific form of financial control, as well as specific techniques used during control activities, and a set of specific actions - tools used to implement a specific form of financial control.

In the work, there is a point of view that consideration of the issue of financial control methods in the aspect of the field of administrative law does not involve recourse to general scientific or special methods. Their use is possible only for the knowledge of a certain phenomenon - the definition or disclosure of certain aspects or properties of the corresponding object, phenomenon or subject. In turn, financial control is aimed not so much at knowing a specific object, but at ensuring legal, effective, formation, distribution, management and use of funds and other resources in order to prevent, identify and eliminate violations in the financial and management spheres.

The methods of financial control in work are the following: analysis (of financial statements, work results, efficiency of work performed), verification (of documents, financial transactions, accounting documents (reports, balance sheets), regulatory verification), inventory, survey, observation, evaluation.

We see the following as promising directions for further research: analysis of forms and methods of IT audit as a form of using digital knowledge in the field of financial control, research on the regulatory foundations of financial control in Ukraine with a thorough study of draft laws on this issue.

Keywords: financial control, forms of financial control, methods, audit, inspection, efficiency.

Вступ

Необхідність здійснення ефективного фінансового контролю обумовлено багатьма чинниками. По-перше, необхідністю протидії, запобіганню, попередження фінансових правопорушень. По-друге, викорінення і зведення до мінімуму фінансових правопорушень в світлі обрання курсу на євроінтеграцію України і важливістю відповідності критеріям щодо відсутності або мінімізації проявів корупції у державній сфері (сфері управління державними ресурсами). По-третє, важливістю запровадження ефективною системи фінансового контролю у зв'язку із наявністю прямої залежності між такими поняттями як «ефективний фінансовий контроль» і «національна безпека України».

У зв'язку із подачею Україною заявки на вступ до Європейського Союзу, а також реалізацією передуючої цьому Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу, постала гостра необхідність в ефективному управлінні державними ресурсами, що, ставить перед собою мету організувати здійснення фінансового контролю в різних сферах господарської діяльності для виявлення в ній недоліків і пошуку способів їх усунення і, відповідно, їх реалізація.

Звернення до статистичних даних свідчить, що наразі залишаються поширеними випадки нецільового використання бюджетних коштів та інших порушень бюджетного

законодавства. Також звернення до Публічного звіту за 2020 р., опублікованого в березні 2021 р. свідчить про результати боротьби із проявами порушення законодавства і цієї сфері і вжиття адміністративно-правових засобів щодо їх подолання. Так, звернення до звіту, опублікованого на офіційному сайті Держаудитслужби, дозволило встановити факти, на які варто звернути увагу як на певні «вихідні дані»:

- у 6 разів скоротилася чисельність органів державного фінансового контролю з 2007 року, водночас мережа підконтрольних об'єктів Держаудитслужби зменшилась лише на 12 %;
- 90 років необхідно для охоплення контролем органами Держаудитслужби 8162 місцевих бюджетів;
- 3 роки потрібно для охоплення державним фінансовим контролем 4 тис. найризиковіших підконтрольних об'єктів, які мають перевірятися 1 раз на рік;
- на кожну 1 грн, вкладену в органи Держаудитслужби (590,5 млн грн) протягом 2020 року, відшкодовано та повернуто бюджетних втрат 1,6 грн (915,6 млн грн), упереджено потенційних втрат 1,5 грн (895,8 млн грн).

Дані, наведені вище в певній мірі є шокуючими і підкреслюють критичну необхідність здійснення ефективного фінансового контролю.

Ще більш шокуючими є конкретні розміри виявлених фінансових втрат і матеріальних ресурсів. За допомогою інспектування виявлено порушення, що призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів на суму 154, 4 млрд грн. За допомогою аудиту виявлено неефективні управлінські дії, що призвели до недоотримання доходів та потенційних порушень на суму 27,1 млрд грн. За допомогою моніторингу закупівель встановлено порушення законодавства у сфері закупівель на загальну суму 148. 7 млрд грн. [1].

В цілому наведені цифри свідчать про надвеликі розміри коштів, спрямування яких на розвиток, покращення добробуту, здійснило б позитивний ефект на країну та суспільство. Отже, можемо констатувати актуальність розглядуваної тематики, важливість її дослідження в сучасних умовах. Адже від ефективності здійснення фінансового контролю залежить те, наскільки швидко Україна зможе приєднатися до Європейська співтовариства, залежить добробут країни. З цієї метою одна з головних функцій державного управління повинна бути спрямована на виявлення порушень засади законності у визначеній сфері. Також при цьому має бути задіяна законодавча гілка влади з метою нормативного закріплення видів, форм та методів ефективного фінансового контролю і постійного оновлення законодавчого матеріалу в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, дозволяє констатувати велику кількість наукових досліджень і публікацій. Концептуальні засади теорії та практики системи фінансового контролю в Україні були розглянуті у дисертаційній роботі В. Піхоцького. Автором обґрунтовано напрями розвитку системи державного фінансового контролю шляхом розробки теоретико-методологічних і організаційних засад формування та функціонування цілісної системи державного фінансового контролю в Україні та підвищення ефективності діяльності контролюючих органів [2]. А. Хмельков в навчальному посібнику за допомогою теорії та практики розкриває сутність державного фінансового контролю, його видів, форм і методів та прикладного змісту суб'єкта, об'єкта і предмета контролю. Автором проаналізовано нормативно-правову базу та узагальнено досвід міжнародних інституцій із питань державного фінансового контролю [3]. Колектив авторів у складі М. Ковалів, С. Єсімова, І. Проць, Ю. Лозинського провели аналіз теоретичних, методологічних і практичних проблем в галузі фінансового контролю у контексті

політики європейської інтеграційної держави [4]. Особливості правового регулювання фінансового контролю в Україні було розглянуто у статті М. Крутько [5]. Особливості організації фінансового контролю у забезпеченні ефективного функціонування суб'єктів господарювання стало предметом наукового дослідження Г. Даценко [6]. А. Колісник розглянула правове регулювання фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в Україні і наголосила на необхідності удосконалення чинного законодавства в сфері фінансового контролю [7]. С. Гребень у статті навів основні погляди на класифікацію видів державного фінансового контролю та розглянув їх відмінності, проаналізував ефективність кожного виду залежно від ознак та методів здійснення контролю [8]. Незважаючи на велику кількість досліджень в означеній сфері, сучасні реалії потребують нового наукового пошуку щодо визначення форм і методів здійснення фінансового контролю в Україні.

Метою статті є дослідження і визначення форм і методів здійснення фінансового контролю в Україні, а також визначення видів фінансового контролю.

Результати

Перш за все зауважимо, що, на наше переконання, необхідно розмежовувати поняття «види» і «форми» контролю. Водночас, термін «вид» є найвищим в системі розмежування понять. Тобто вид узагальнює в собі форми і методи. Зокрема, конкретний вид фінансового контролю може бути здійснено у різних формах та різними методами. Науковці доходять висновку, що необхідно не лише розмежовувати зазначені поняття, але і визначити чіткі критерії класифікації фінансового контролю.

Перш за все пропонуємо зупинитися на питанні визначення видів фінансового контролю. Це дасть поштовх для розвитку подальшого дослідження щодо форм та методів здійснення фінансового контролю в Україні. На наше переконання, визначення форм та методів фінансового контролю, неможливо здійснити без формулювання їх видів.

Так, М. Гупаловська серед видів державного фінансового виокремлює бюджетний контроль, контроль державних цільових фондів та кредитний контроль [9].

С. Гребень по іншому підходить до визначення видів фінансового контролю. Зокрема, вчений визначає такі види фінансового контролю в залежності від часу його здійснення:

- попередній, тобто який здійснюється перед прийняттям певного управлінського рішення. Зокрема, проведенню заходів з контролю передують проведення операцій з фінансовими ресурсами. Цей контроль має запобігаючу дію і спрямований на недопущення незаконних і неефективних витрат, а також запобігання нецільовим витратам фінансових ресурсів. Також цей вид контролю має попередити порушення законодавства у визначеній сфері під час прийняття управлінського рішення;
- поточний, тобто той який здійснюється в процесі або під час прийняття управлінського рішення. Він здійснюється з метою недопущення помилок та порушень законодавства під час прийняття відповідного рішення. Цей вид контролю дає змогу виявляти й оперативно усувати порушення, мінімізуючи тим самим наслідки імовірного порушення;
- наступний, тобто той, що здійснюється після прийняття управлінського рішення. При цьому контрольні заходи проводяться по закінченню операцій з фінансовими ресурсами з метою встановлення рівня дотримання норм законодавства, а також виявлення прорахунків попереднього та поточного контролю. Наступний контроль має усунити всі

недоліки і виявити помилки, які не було усунуто попереднім та поточним контролем [8, с. 104].

Можемо додати, що наступний контроль можна ще визначити як пост-контроль, тобто той, що здійснюється постфактум.

Окрім наведеного, в науковій літературі виокремлюються і інші критерії класифікацій фінансового контролю за видами. Зокрема, за спрямованістю залежно від ідентифікації суб'єкта та об'єкта (внутрішній, зовнішній); за цільовою спрямованістю (стратегічний, тактичний, оперативний); за характером контрольних заходів (плановий, позаплановий); за обсягом охоплення об'єкта контрольними діями (повний, локальний, суцільний, вибірковий) та інші критерії і види відповідно. Не ставлячи за мету дослідження проблематики класифікації фінансового контролю за видами, пропонуємо перейти до визначення форм фінансового контролю.

Так, О. Заудальська в дисертаційному дослідженні визначає вказані нами раніше як види контролю (попередній, поточний, наступний) формами фінансового контролю. Зокрема, авторкою зазначається, що на підставі проведеного аналізу встановлено, що «формами здійснення державного фінансового контролю є базові структури відповідної державно-управлінської діяльності. Вони чітко розмежовуються у часі, але тісно взаємопов'язані між собою. До основних форм відносяться: попередній, поточний та наступний фінансовий контроль» [10, с. 5].

В. Піхоцький на рівні дисертаційного дослідження пропонує власне бачення механізму державного фінансового контролю із визначенням його структури. Першим елементом в механізмі є види фінансового контролю, які автор розподіляє на:

- державний;
- відомчий;
- незалежний;
- громадський;
- муніципальний [2, с. 121].

Вчені визначають, що форма контролю – це багатофункціональний інструмент дослідження певних явищ, об'єктів, процесів, внутрішній зміст якого визначається сукупністю застосованих методів (прийомів) дослідження. Від вибору форми контролю значною мірою залежать його оперативність, затратність і можливість надання обґрунтованих рекомендацій щодо економії та ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Додамо, що це не тільки інструмент дослідження певних явищ, але і інструмент керування, здійснення контрольних функцій над цими явищами, об'єктами, процесами.

Щодо питання про класифікацію форм контролю в науці також відсутня єдність точок зору. Так, автори класифікують форми контролю на наступні:

- аудит (фінансовий аудит, аудит адміністративної діяльності, аудит ефективності, аудит законності);
- ревізія;
- експертиза;
- аналіз;
- перевірка;
- моніторинг.

При цьому форми контролю автором вкладаються в структуру механізму державного фінансового контролю. До нього також входять методи контролю (про них окремо зупинимося пізніше) і важелі такого контролю, зокрема, встановлення причин порушень, встановлення винних осіб, притягнення до відповідальності, недопущення незаконного або неправильного використання коштів, фінансові санкції за порушення,

надання приписів, рекомендацій, розробка пропозицій, подання матеріалів до правоохоронних органів [2, с. 121].

Інші вчені формами фінансового контролю визначають фінансовий аудит, аудит адміністративної діяльності, аудит ефективності використання ресурсів [4, с. 54-56].

Таку позицію щодо визначення форм контролю як попередній, (превентивний), поточний і наступний (ретроспективний) поділяють і інші вчені [3, с. 35].

В аспекті проведеного дослідження також важливо звернути увагу на міжнародний досвід правового регулювання цього питання. Зокрема, аудит адміністративної діяльності використовується у більшості зарубіжних країнах як основна форма здійснення фінансового контролю. При цьому види аудиту чітко визначені на рівні законодавчих актів. На противагу міжнародному досвіду, в Україні аудит як вид фінансового контролю не має належного закріплення. Проілюструємо свою позиція пізніше, коли процитуємо законодавчі пропозиції із цього питання.

Підсумовуючи викладене, відзначимо, що в наукових позиціях присутні значні розбіжності щодо формулювання видів та форм фінансового контролю. Такий стан справ можемо пояснити недосконалістю правового регулювання і відсутністю конкретних норм, які б впорядковували і визначали дефініції «вид фінансового контролю», «форми фінансового контролю», «методи фінансового контролю» тощо. Так, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (1993 р.) не містить ані визначення видів, ані визначення форм та методів фінансового контролю. Окрім цього, відсутня стаття із визначенням основним термінів, що вживаються у законі [11].

Щодо нормативного регулювання, варто відзначити, що було неодноразово здійснено спроби оновити та уніфікувати законодавство в означеній сфері, однак це питання наразі залишається відкритим. Варто зазначити про один з останніх проєктів законів, зокрема, Проєкт Закон України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю» № 9086 від 17.09.2018 р., що був розроблений Держаудитслужбою. Проєктом пропонувалося визначити основні засади організації, повноваження, підстави і порядок діяльності органів державного фінансового контролю загалом та Держаудитслужби як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом зокрема. Також було передбачено оновлення та модернізацію чинного законодавства у сфері державного фінансового контролю для підвищення його якості та ефективності на державному, регіональному та місцевому рівні. Адже розбудова якісного законодавчого забезпечення системи державного фінансового контролю набуває першочергового значення для прозорості системи державного управління та використання державних ресурсів, дієвості контрольних функцій Уряду України, що посилює довіру суспільства до державних органів. У зв'язку з цим зростає роль і значення Держаудитслужби як єдиного в Україні органу урядового фінансового контролю.

Аналіз вказаного проєкту дозволяє дійти висновку, що в ньому було визначено як один із заходів державного фінансового контролю державний фінансовий аудит (що відповідає міжнародному прикладу в цій сфері). При цьому передбачено наступні форми державного фінансового аудиту: фінансовий аудит, аудит ефективності, аудит відповідності. Так, аудит відповідності передбачає оцінку стану дотримання законодавства, планів, процедур, контрактів у процесі управління та використання ресурсів. Аудит ефективності передбачає оцінку економності, ефективності, результативності процесу управління та використання ресурсів, окремих його елементів, стану внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Фінансовий аудит передбачає оцінку правильності ведення бухгалтерського обліку, достовірності фінансової та бюджетної звітності [12].

Однак, вивчення історії роботи над вказаним проектом закону, дозволяє констатувати, що спочатку його було відправлено на доопрацювання, а потім у 2019 р. відкликано. Наразі нами не було знайдено актуальних проектів законів, які б розглядалися Верховною Радою України на теперішній час і вказаний вище Закон 1993 р. із значною кількістю змін та доповнень залишається чинним. Детальне вивчення нормативного регулювання означеної сфери стане предметом окремого наукового дослідження.

Здійснюючи проміжні висновки, зауважимо, що провідною формою фінансового контролю є аудит із його різновидами. Така теза відповідає більшості наукових пропозицій, а також міжнародному досвіду. І хоча складно спиратися на проекти законів, які не були прийняті законодавцем, вважаємо, що в них висловлюються основні законотворчі тенденції і в цьому плані закріплення аудиту як основної форми фінансового контролю відповідає як міжнародним, так і науковим напрацюванням.

Враховуючи процеси діджиталізації, що охопили всі сфери суспільного життя, а також всі галузі права, а тому числі, і галузь адміністративного права, вважаємо, що цифрові інструменти мають бути застосовані і під час здійснення фінансового контролю. Такі інструменти можуть бути втілені у IT аудиті, який визначається вченими як форма фінансового аудиту, яка передбачає оцінку надійності, безпеки (включаючи безпеку персональних даних), результативності та ефективності автоматизованих інформаційних систем, організації підрозділу з автоматизації, технічно організаційної інфраструктури обробки автоматизованої інформації [8, с. 107; 14].

Беззаперечним є той факт, що форми фінансового контролю представляють собою набір методів, які обираються під конкретну форму і за допомогою цих методів досягаються цілі фінансового контролю. В цілому метод є способом досягнення як теоретичного, так і практичного результату. Або іншим чином можна сформулювати, що до методів фінансового контролю відноситься набір способів, що застосовуються під час реалізації конкретної форми фінансового контролю. Також зауважимо, що метод може включати не тільки способи, але і конкретні прийоми, які застосовуються під час контрольної діяльності, а також набір конкретних дій – інструментів, що застосовуються для реалізації конкретної форми фінансового контролю.

Науковці визначають, що метод фінансового контролю – це цілеспрямована діяльність задля виконання завдання та досягнення мети контролю шляхом застосування сукупності взаємообумовлених структурних елементів, таких як способи, прийоми та інструментарій контролю, що дає змогу здійснювати контрольні дії та заходи суб'єктам державного фінансового контролю відносно об'єкта за предметом контролю. Таким чином, саме метод контролю, а не форма контролю є сукупністю специфічних прийомів та засобів організації, планування та здійснення контрольних дій. Цьому визначенню, на думку, А. Хмелькова, відповідають ревізія, інспектування та аудит як такі, що мають відповідний та послідовний набір дій необхідних для здійснення контрольних заходів спрямованих на досягнення мети [3, с. 36]. Звернемо увагу, що автор відносить аудит до методів фінансового контролю. В той же час, у дослідженні нами було встановлено, що сучасні тенденції і міжнародний досвід з цього питання відносить аудит до форм фінансового контролю.

Продовжуючи дослідження, звернемо увагу на формування методів фінансового контролю В. Піхоцьким. Так, вчений визначає в якості методів фінансового контролю наступні: аналіз фінансової звітності, перевірка операцій із державними коштами, нормативна перевірка, інвентаризація матеріальних цінностей і наявності грошових ресурсів, аналіз результатів роботи на основі критеріїв ефективності, перевірка бухгалтерських звітів і балансів, перевірка документів за формальними ознаками,

опитування, спостереження, контрольні заміри виконаних робіт, анкетування за висунутими гіпотезами, оцінювання [2, с. 59]. Також в роботі автор деталізує кожен із методів, які він визначив в своїй класифікації.

Інші вчені до методів фінансового контролю відносять такі: аналіз фінансової звітності; перевірка документів за формальними ознаками; нормативна перевірка; зустрічна перевірка достовірності документів; інвентаризація; контрольні заміри виконаних робіт тощо [4, с. 59].

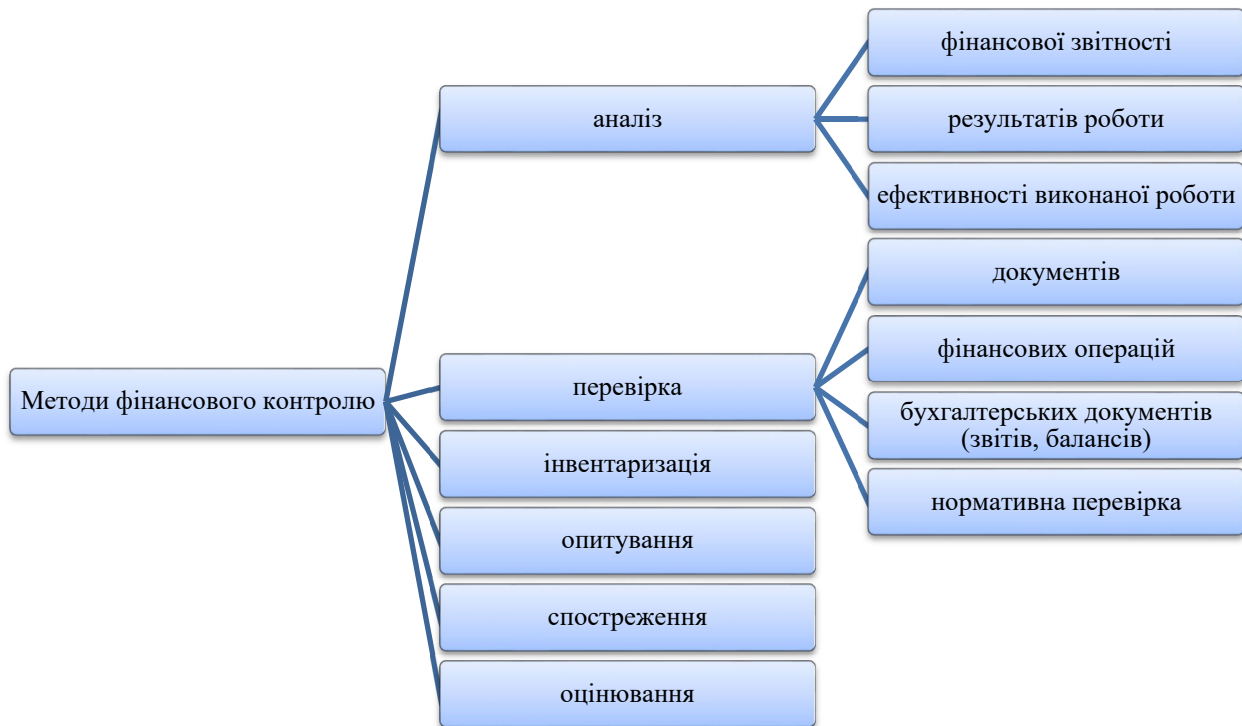
Варто зазначити, що термін «метод фінансового контролю» вживається виключно на рівні наукових розробок та у правозастосовній діяльності. Цей термін не вживається ані в чинному законодавстві, ані в проектах нормативних актів.

Цим, на нашу думку, пояснюється той факт, що окремі вчені до цих методів відносять методи наукового пізнання. Зокрема, М. Гупаловська вказує, що аналіз методів контролю показав, що їх поділяють за такими групами: філософські (загальні методи пізнання), загальнонаукові, запозичені з інших наук та спеціальні методи. Однак, оскільки відбувається взаємопроникнення методів одних наук в інші, немає потреби окремо виділяти запозичені методи, а філософські і загальнонаукові методи принципово не різняться. Тому всі методи поділяють на загальнонаукові та спеціальні. Загальнонаукові методи використовують у різних галузях знань і засновані на засадах загальнонаукової теорії пізнання. До них відносяться наступні: індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація та ніші. Спеціальні методи відрізняються від загальнонаукових тим, що вони напрацьовані конкретною галуззю знань і є результатом досягнень відповідної наукової галузі і мають прикладне застосування в ній. Автор звертає увагу, що ряд провідних вчених – економістів у своїх наукових працях основним методом державного фінансового контролю визначають ревізію, вказуючи, що це система дій з контролю за економічною ефективністю, законністю і цілеспрямованістю здійснення господарської діяльності юридичними особами [9].

На наше переконання, розгляд питання щодо методів фінансового контролю в аспекті галузі адміністративного права, не передбачає звернення до загальнонаукових або спеціальних методів. Їх використання можливе лише для пізнання певного явища - визначення чи розкриття певних сторін чи властивостей відповідного об'єкта, явища або предмета. В свою чергу, фінансовий контроль має на меті не стільки пізнання конкретного об'єкту, скільки забезпечення законного, ефективного, формування, розподілу, управління та використання коштів та інших ресурсів із метою запобігання, виявлення та усунення порушень у фінансовій та управлінській сферах.

Підсумовуючи, відзначимо, що методи контролю представляють собою конкретні прийоми, дії, застосування інструментів для реалізації відповідної форми та виду фінансового контролю. Зокрема, на нашу думку, до таких методів відносяться наступні (рис. 1).

Враховуючи висловлені раніше тези про постійні процеси цифровізації всіх процесів у державі, а також «оцифрування» всіх галузей права, коротко зупинимось на питанні про методи ІТ аудиту. Так, вчені визначають їх як сукупність конкретних дій, способів, прийомів та інструментів, які застосовує аудитор під час виконання аудиту. Визначаються інспекційні та аналітичні методи ІТ аудиту. Інспекційними методами є методи аудиторської вибірки, комп'ютеризовані засоби, фізична перевірка, анкетування тощо. Аналітичними методами є оцінка аудиторського ризику, оцінка середовища ІТ ризику, аналіз інвестицій в ІТ середовище, аналіз ефективності ІТ середовища тощо [13, с.123].

Рис. 1. Методи фінансового контролю

Сформовано автором

Як бачимо, частково ці методи мають спільне із методами фінансового контролю, не пов'язаного із інформаційними технологіями, зокрема, оцінка, аналіз, перевірка тощо.

За звітом роботи Держаудитслужби за 2020 рік відбувається активне впровадження сучасних ІТ-рішень, зокрема, створено Систему підтримки прийняття рішень та керування бізнес-процесами Держаудитслужби та її інтеграція, впроваджено заходи Концепції з ІТ-централізації в системі управління державними фінансами, створення ІАС (генерація паспорта підконтрольної установи, накопичення інформації для ідентифікації ризиків тощо). Заходами з діджиталізації Держаудитслужбою виокремлено наступні: 1) розроблено Концепцію та підготовлено ТЕО ІАС «Е-Аудитор»; 2) включено проект «Е-Аудитор» до переліку 94 пріоритетних проектів цифрової трансформації України; 3) розроблено та впроваджено в діяльність ефективні ІТ рішення для моніторингу процедур закупівель, які забезпечують повноту ревізійних дій та ефективний контроль у сфері закупівель [1].

Висновки

У статті нами було досліджено і визначено види, форми і методи здійснення фінансового контролю в Україні. Було встановлено, що ці категорії становлять собою механізм фінансового контролю, який має трьох ступінчасту структуру:

- види фінансового контролю;
- форми фінансового контролю;
- методи фінансового контролю.

Було встановлено, що провідною формою фінансового контролю є аудит із його різновидами: фінансовий аудит, аудит ефективності, аудит відповідності. Нами обстоюється таке формулювання форм фінансового контролю спираючись на законопроектну документацію, а також на наукові пропозиції та міжнародний досвід.

Методами фінансового контролю нам визначаються набір способів, що застосовуються під час реалізації конкретної форми фінансового контролю, а також конкретні прийоми, які застосовуються під час контрольної діяльності, і набір конкретних дій – інструментів, що застосовуються для реалізації конкретної форми фінансового контролю.

В роботі обстоюється точка зору, що розгляд питання щодо методів фінансового контролю в аспекті галузі адміністративного права, не передбачає звернення до загальнонаукових або спеціальних методів. Їх використання можливе лише для пізнання певного явища - визначення чи розкриття певних сторін чи властивостей відповідного об'єкта, явища або предмета. В свою чергу, фінансовий контроль має на меті не стільки пізнання конкретного об'єкту, скільки забезпечення законного, ефективного, формування, розподілу, управління та використання коштів та інших ресурсів із метою запобігання, виявлення та усунення порушень у фінансовій та управлінській сферах.

Методами фінансового контролю в роботі називаються наступні: аналіз (фінансової звітності, результатів роботи, ефективності виконаної роботи), перевірка (документів, фінансових операцій, бухгалтерських документів (звітів, балансів), нормативна перевірка), інвентаризація, опитування, спостереження, оцінювання.

Перспективними напрямками подальших досліджень нами вбачаються наступні: аналіз форм та методів ІТ аудиту як форми використання цифрових знань у галузі фінансового контролю, дослідження нормативних засад здійснення фінансового контролю в Україні із ретельним вивченням проектів законів із цього питання.

Список використаних джерел

1. Результати роботи Держаудитслужби за 2020 рік. URL: https://dasu.gov.ua/attachments/cf6defb1-f161-4783-a533-3f6519dead97_%D0%91%D1%83%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D1%82%2003.pdf
2. Піхоцький В.Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики: дис. д.ю.н., Львів, 2015. 530 с.
3. Хмельков А. В. Державний фінансовий контроль: навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 549 с.
4. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Проць І. М., Лозинський Ю. Р. Правове регулювання фінансового контролю в Україні: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 267 с.
5. Крутько М.А. Особливості правового регулювання фінансового контролю в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021 № 54 том 1. С. 26-29. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.1.6>
6. Даценко Г.В. Особливості організації фінансового контролю у забезпеченні ефективного функціонування суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2019. Випуск № 20. С. 189-198. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-27>
7. Колісник А.С. Правове регулювання фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання. *Право та інновації*. 2020. № 3 (31). С. 71-77. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2020-3\(31\)-11](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2020-3(31)-11)
8. Гребень С.Є. Види, форми та методи державного фінансового контролю: сутність та принципові відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 103-108.
9. Гупаловська М. Нові підходи до класифікації державного фінансового контролю. URL:

- <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11004/1/%D0%95%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0%202015.pdf> (дата звернення 10.12.2022).
10. Заудальська О. Державний фінансовий контроль в Україні: сучасні тенденції та перспективи: автореф. дис. канд.юрид.наук. Миколаїв, 2021. 16 с.
  11. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. Ст. 110.
  12. Проект Закону про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю № 9086 від 17.09.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64601 (дата звернення 10.12.2022).
  13. Лазарева С.Ф., Ус Р.Л. Методологічне і методичне забезпечення аудиту інформаційних технологій. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. Вип. 1. С. 117-125.
  14. Plisko V. I., Bondarenko V. V. Vplyv systemy poetapnoi pidhotovky na rozvytok kohnityvnoho kryteriiu profesiinoi hotovnosti maibutnikh pratsivnykiv patrolnoi politsii. *Visnyk Cherkaskoho universytetu //Bulletin of Cherkasy University*. 2018. Т. 14. С. 66-72.